

Biblioteka dokumenti iz Rijeke izdala je knjigu »Stazama medicine starog Dubrovnika«, čiji je autor Jurica Bačić koji već duže vrijeme objavljuje radove iz urologije, povijesti medicine, te iz opće povijesti. Koristeći obimnu i raznoliku građu Historijskog arhiva u Dubrovniku, ovog puta nam je približio medicinske prilike u Dubrovniku XIV i početka XV stoljeća.

Doznajemo tako da su u Dubrovniku, kao i u ostalim srednjovjekovnim gradovima, djelovala dva profila liječnika. Školovani liječnik fizik bio je uvaženiji i najčešće bolje plaćen. Liječnik kirurg je svoje znanje i zvanje obično stjecao kroz praksu. Budući da nije bio školovan, obično je njegova plaća bila manja od one liječnika fizika. Suradnici liječnika kirurga bili su brijači-kirurzi i brijači-ranarnici koji su obavljali manje i jednostavnije kirurške zahvate.

Iako poslovično štedljivi, Dubrovčani po svemu sudeći nisu žalili novca da bi u svoj grad doveli najuglednije i najsposobnije liječnike. Često su svoje ljude u Italiji angažirali da pridobiju za svoje sugrađane točno određenog liječnika, iz čega proizlazi da su bili dobro obaviješteni o medicinskim zbivanjima. Brinuli su se i za sposobne ljekarnike i dobro snabdjevene ljekarne, znajući da jedino tako liječnik može do kraja obaviti svoju dužnost.

Dvanaest poglavlja ove knjige nose imena magistara fizika i magistara kirurga koji su djelovali u Dubrovniku (preostala dva poglavlja govore o prvim medicinskim vezama Dubrovnika sa Kotorom, te o zdravstvu i ljekarništvu 1366. i 1367.). Iako autor kroz navedena poglavlja navodi i mnoge druge liječnike, očito je da se ova dvanaestorica po nekom određenom »pečatu« koji nose, razlikuju od ostalih. Tako je s magistrom Markom, kirurgom i ranarnikom (u Dubrovniku od 1302. do 1313) sklopljen prvi ugovor o besplatnom kirurškom liječenju. Ovaj liječnik je za jednog kirurga imao začuđujuće visoku plaću. Magister Rikard, fizik iz Salerna (Dubrovnik 1302—1313),

prema sačuvanim arhivskim dokumentima, prvi je liječnik koji je dobio dozvolu za napuštanje grada da bi liječio zahumskog kneza Konstantina. Magister Egidiije, fizik (Dubrovnik 1325—1329), u dva je navrata odlazio liječiti vrlo uglednu, a nezahvalnu ličnost, Uroša III Dečanskog. Magister Antonije, fizik (1328—1333), po svoj prilici sklon mešetarenju, dobio je 1331. odlukom Velikog vijeća »otkaz«. No, Antonije se nije dao zbuniti. Obrativši se svojim prijateljima uspio je za mjesec dana isposlovati da ga opet prime u službu. Magister Nikola, fizik iz Marče (1304—1349) prvi je imao priliku odlučiti hoće li primiti općinsku plaću, a liječiti besplatno ili će bez prava na plaću, naplaćivati svoje usluge od bolesnika. Izgleda da magistri kirurzi Marin (1346—1359) i Petar (1359—1391) nisu imali baš mnogo sreće u svom radu u Dubrovniku. Prvi je kroz arhivske dokumente obilježen kao prosječan srednjovjekovni kirurg. Pored ove značajke koja mu možda i nije bila posebno odmjerena, izgleda da je magister Marin neko vrijeme bio prilično bolestan. Što se magistra Petra tiče, iako mu je kao liječniku iz Venecije odavamo dužno poštovanje, on je očito živio i radio u sjeni svojeg imenjaka, neškolovanog brijača-kirurga, vrijednog i omiljenog u Dubrovniku. Magister Mihajlo, kirurg iz Leče (1355—1372), mogao bi se po sačuvanim dokumentima smatrati prvim urologom. Naime, prema ugovorima koji su se u ono doba redovito sklapali između liječnika i pacijenta odnosno njegovog zastupnika, vidi se da je liječio bolesti mokraćnih kamenaca. Magister Ivan Trogirjanin, kirurg (1375—1382), prvi je ili jedan od prvih liječnika iz nekog dalmatinskog grada. Magister Kristofor, fizik (1363—1399), prvi je liječnik kojemu je Veliko vijeće odobrilo mirovinu nakon dugogodišnjeg rada. I na koncu, upoznali smo i magistra Jakova, fizika (1402—1424), najuglednijeg i najsposobnijeg u prvim desetljećima XV stoljeća. Njegova izuzetno vrijedna

biblioteka medicinske i druge literature prenesena je u Veneciju, a u Dubrovniku se čuva njezin originalni popis.

Vrijednost djela Jurice Bačića upotpunjavaju mnogobrojni latinski citati koji će znalcu biti posebno zanimljivi.

Vesna Miović-Perić

Rafo Bogišić: MLADI DANI MARINA DRŽIĆA, Zagreb 1987.

Bogišićeva monografija o mladosti Marina Držića nastala je kao rezultat dugogodišnje zaokupljenosti istraživača ovom temom. Zagonetnost Držićeve ličnosti zasigurno je dugo progonila autora pa će on u svakoj svojoj knjizi dodirnuti i načeti kompleks zvan u našoj starijoj hrvatskoj književnosti Marin Držić. U ovoj knjizi monografski će obraditi tajnovito područje Držićeva života i rada — njegovu mladost.

Uz vlastito istraživanje, Bogišić koristi i podatke starih kroničara i biografa, kao i svojih suvremenika, a koristi i opsežnu literaturu gotovo iz svih područja života vezanu za onodobni Dubrovnik. Rekonstrukciju Držićeve mladosti gradi autor temeljitom analizom društvenih, ekonomskih i političkih prilika toga doba, književnopovijesnom analizom Držićevih suvremenika i pretходnika, te slijedom vlastite intuicije književnopovijesnoga tragača i renesansnoga zaljubljenika.

Knjiga je metodično podijeljena na šest poglavlja. U uvodnome dijelu Bogišić, pod naslovom Grad država, sveobuhvatno zalazi u stoljeće Držićeva življenja, tumači uzroke prosperiteta, umjetničke poticaje, rekonstruira praksu svakodnevnog življenja u Gradu.

U slijedećem poglavlju Obitelj i podaci, autor slijedi geneologiju obitelji Držić, iznosi podatke istraživača pretходnika, temeljito analizira sve dokumente u vezi s izborom Držića za rektora crkve Svih svetih. U to doba pada i velika epidemija kuge (1526—1528) pa Bogišić s razlogom posvećuje nekoliko stranica osvrtu na tu pošast pretpostavljajući da Držićev senzibilitet nije mogao ostati njome nedotaknut. Ovo poglavlje se nastavlja uplitanjem u većim dijelom pretpostavljenu Držićevu biografiju, povijesnih događaja kao što su zasnivanje haračlijskog odnosa s Turcima 1526., napad bretonjskih gusara

na dubrovački brod 1530. pa ponovno epidemija kuge, a završava ga podacima o ekonomskom slomu obitelji Držić.

Poglavljem Škola i lektira Bogišić zalazi u područje Držićeva života o kojem nema nikakvih dokumenata. Analogijskim pristupom, prema podacima iz De Diversisovog gramatičko-retoričkog školi u Dubrovniku, iz pravilnika škole Velikog vijeća iz 1435. Bogišić rekonstruira i Držićeve školske dane. Iz podataka o pristizanju knjiga iz inozemstva, iz informacija o posjedovanju knjiga i privatnih biblioteka, iz oporučnih raspodjela knjiga, Bogišić gradi pretpostavku o Držićevoj lektiri za koju drži da je bila opsežna. »Teško je zaista i zamisliti da čovjek koji posjeduje naglašenu sklonost humanističko književnim i životno egzistencijalnim problemima ne bi volio čitati. Zapravo sva svoja opredjeljenja i sklonosti Držić je razvijao i produbljivao naobrazbom i čitanjem.« (str. 80)

Četiri su knjige iz ostavštine dunda Đore Držića za koje Bogišić pretpostavlja da ih je svakako morao pročitati Marin Držić. Posebno se osvrnuo na knjigu Ciceronove rasprave iz Tuskula. Uspoređujući osnovne teze Ciceronovih Tuskula i Držićev odnos prema vrlini i kreposti nalazi da »između kreposti i prepuštanja strastima (epikurejci, dinar) dodir antičkog humanističkog i onog držićevskog kontrapunktnog ranja dvaju polova i dviju vrsta ljudi u svijetu i životu kao da nije teško uspostaviti.« (str. 98) Bogišić smatra da je Ciceron mogao Držiću biti zanimljiv i po načinu kako je svoje misli iznesio i obrazlagao. To se prije svega, odnosi na nastojanje da se sugovornika zadovolji primjerima i argumentima u obliku sentenci, uzrečica, citata, asocijacija, čime obiluju Držićevi tekstovi.